

Col·loqui

Dídac Ramírez Sarrió

Coneixedor com era d'alguns elements del discurs del ponent amb anterioritat, ara em faig creus de no haver considerat com a variable l'element territorial juntament amb totes les altres, com ara construccions religioses, art i cant, oci, esports, caràcter, percepció, valors, etc. Una possible resposta fóra no haver-hi estat prou atents i que ens ha passat per alt. Aquesta resposta no podem descartar-la, però, donada la gent que ha estat reflexionant sobre tot això, gosaria dir que el territori es donava per suposat. Però, ben pensat, no deixa de ser una suposició molt agosarada perquè, com molt bé s'ha dit, cal considerar una evolució en aquest element territorial. Si nosaltres parlem de l'evolució dels factors que expliquen, o que poden arribar a explicar, l'evolució de la IC, no podem donar per suposada la variable territorial. D'altra banda, posaré dos exemples que m'han vingut al cap quan el ponent ha parlat de Gibraltar: Montserrat i el Canigó són territori o elements simbòlics?

Joan-Francesc Mira

Sí, serien elements simbòlics —territorials... Els elements simbòlics del territori també són importants.

No hem de confondre les coses. Fixeu-vos-hi, això de practicar durant molts anys això de l'antropologia social, en què bàsicament els instruments d'anàlisi són com la diferència entre el meteoròleg, carregat d'aparells, i l'antropòleg. És que l'antropòleg, per saber si plourà o no, fa com l'indi: «Mmm..., d'allà ve l'aire»; i l'altre va tot ple d'aparells, «ta, ta, ta...» Fa totes les mesures i al final diu: «D'allà ve l'aire», i, efectivament, ve, i aquesta és la diferència.

L'antropologia, com sabeu, no és una ciència i, afortunadament, gràcies a Déu és un art, que és una altra cosa. L'art sabeu que serveix moltes vegades més que la ciència per a moltes coses, però no hem de confondre el que és la trama simbòlica, que pot contenir elements, elements diríem singulars del territori, elements naturals amb una càrrega de singularitat i, per tant, com a emblemes, en consonància amb el que tu deies, amb el territori com a límit inclusiu. Gibraltar és una altra cosa. Gibraltar no es tracta que sigui un *peñón*; es tracta que ens ha quedat fora de la ratlla, que hauria de ser dins de la ratlla, però és fora.

És allò que em feien cantar a mi a l'escola també quan hi anava, aquelles cançons que ens feien cantar els anys cinquanta: «Gibraltar, Gibraltar, tierra amada de todo español, hoy tus rocas son holladas, son holladas» —*holladas* és similar a *deshonradas*—, fins i tot «holladas por el asta de un extraño pabellón». I del que es tracta és que l'«extraño pabellón en la tierra de Gibraltar» i la «tierra amada de todo español, la tierra amada» ens han quedat fora i han de ser dins.

Aquí va el component de la sacralitat, de la forma, fins i tot del límit del territori. És un cas extrem de la territorialitat portada, fixe-u-vos-hi: dic «extrem» perquè afecta, amb una potència identificadora enorme, un, a penes un quilòmetre quadrat del territori. Però això es converteix en símbol o emblema no pel seu caràcter físic, perquè podria ser pla i seria igual, encara que no fos un penyal; podria ser pla i seria igual, mentre que els emblemes interns que tenen una visibilitat i que poden ser geogràfics, urbans... Hi ha molts emblemes d'una collectivitat que tenen un aspecte, que són visibles, partint del concepte bàsic del campanar del poble, i hem fet bàsic el campanar, ha de ser més alt... El podeu anar eixamplant..., fins on vulgueu; el podeu convertir en la torre Eiffel o en qualsevol altra cosa, l'Empire State Building, o en el que vulgueu.

Però el tema bàsic aquí és el tema del territori com a delimitació d'aquell espai al qual va adscrita la nostra identitat i que projecten a la nostra consciència.

Joan Vilà-Valentí

El que heu assenyalat, sobre la no-existència del territori en tots aquests estudis que indiqueu, és realment sorprenent, i jo hi pensava en veure que no apareixia, entre tots els autors que han estat citats, cap geògraf. Això, en molts països, potser és vàlid; a Catalunya, però, és absolutament necessari. La comissió de la divisió comarcal de Catalunya que es va efectuar l'any 1932 era formada per vuit persones, nou si hi comptem el conseller, que en uns casos va ser el conseller de Governació i en uns altres casos el conseller d'Economia. D'aquestes vuit persones, cinc eren geògrafs, i era geògraf el president efectiu, Pau Vila, i era geògraf el secretari, Josep Iglésias.

La *Geografia de Catalunya*, que va dirigir el professor Solé Sabarís a partir de l'any 1956, consta de tres volums, un de dedicat a geografia general de Catalunya i dos a la geografia comarcal. Enciclopèdia Catalana ha publicat posteriorment, en dues edicions, una col·lecció d'estudis comarcals sobre Catalunya. En aquests moments, un diari, *El Periódico*, va publicant cada diumenge, des de final de setembre i ho farà fins a febrer, uns estudis comarcals de Catalunya; cada diumenge el que hi apareix són una o dues comarques.

Llavors, he quedat sorprès que no aparegués cap referència a aquests estudis territorials i geogràfics, que finalment ha aparegut gràcies a la conferència de l'amic Joan-Francesc Mira. I és que, a més, Catalunya és l'única autonomia en la qual les comarques són reconegudes i pretenen constituir una divisió que intenta ser politicoadministrativa, que fou vàlida des de l'any 1932, amb un decret del 1936, i fou realitat ja fins al 1939. De nou aquestes comarques són reconegudes en el novè decenni i de cara a un futur, potser immediat, l'agrupació d'aquestes comarques serà fonamental en la formació d'unes vegueries.

Lluís Garcia Sevilla

Concedeixo que és molta la importància del territori, però jo crec que és *esperable* que no es parli del territori perquè som un poble que no en té de delimitat. I potser la cosa, la remarca més important de dir-te, és que jo no crec que sigui tan esotèric aquest procés de mediació, no?

És cert que el poder et delimita el territori i et marca el mapa, etc. Però no hem d'oblidar que els humans som animals territorials, i aquests animals territorials, els nostres companys d'espècie que viuen lliures, diguem-ho així, marquen el territori amb branques, etc.; i tenen una força, que són els joves, són els mascles joves, que són els altruistes, els qui defensen aquest territori. I aleshores és aquesta situació el que es dona en els humans. La qual cosa no vol dir que el poder no el pugui accentuar. És a dir, en definitiva, som un poble que no té territori, i la manca de la nostra força es mostra en el fet que no tenim territori delimitat.

Joan-Francesc Mira

En qualsevol cas, la meva opinió, i per acabar això, és que el tema a mi em resulta particularment fascinant. Jo crec que és un tema del qual podríem estar parlant hores i hores i que en trauríem conclusions entre nosaltres i per als que esteu fent aquest estudi d'una certa envergadura. És una qüestió molt més endins d'aquesta complexitat general i fins i tot evolutiva; és un element que per mi és totalment crucial. Evidentment, no en la seva materialitat, sinó en la projecció de la consciència que sentirien els seus efectes.